

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 6 (49)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2013

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 6 (49). — Рівне: РДГУ, 2013. — 210 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних питань викладання іноземної мови за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми германського та романського мовознавства», проведеної Рівненським державним гуманітарним університетом, та з проблем вищої освіти за матеріалами міжнародної науково-методичної конференції «Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи розвитку», яка відбулась у Луцькому національному технічному університеті.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 26.04.2013 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 08.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2013

особливо великою, і неможливо сформувати умови для позитивного перенесення знань та вмінь з іноземної мови до латинської. Найважчим тут є надання суто теоретичним завданням загальноосвітньої дисципліни гуманітарного циклу «Латинська мова» практичної направленості. Отже виникає необхідність інтегрувати даний предмет в освітній процес, підкоривши його викладання меті навчання в гуманітарному ВНЗ – формуванню професійної компетентності вчителя іноземної мови.

Висновки. Саме такий підхід дозволить суттєво підвищити рівень сформованості самоосвітньої компетенції порівняно з тим рівнем, котрий досягають студенти в процесі стихійного формування самоосвітньої компетенції при опануванні іноземними мовами.

Перспективним видається формулювання при інтегрованому навчанні латинської та іноземних мов універсальних лінгвосамоосвітніх стратегій, опис педагогічних ситуацій, що сприяють формуванню самоосвітньої компетенції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Оленич Р. М. Латинська мова: навч. посібн. / Р. М. Оленич, І. Р. Оленич, Б. В. Чернюх. – [вид. 2-ге, випр. і доп.]. – Львів: Світ, 2008. – 472 с.
2. Алтонен А. Л. Взаимопроникающее обучение грамматическим явлениям латинского и английского языков: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.02. / А. Л. Алтонен. – Владим. гос. пед. ун-т. – 1998. – 16 с.
3. Дроздова Д. В. Формирование самообразовательной компетенции при обучении иностранным языкам на основе латинского языка: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Дарья Валентиновна Дроздова. – СПб., 2009. – 278 с.
4. Кацман Н. Л. Методика преподавания латинского языка / Н. Л. Кацман. – М.: ВЛАДОС, 2003. – 252 с.
5. Цыркунова Е. А. Формирование автономности студента лингвистического вуза на основе междисциплинарного взаимодействия учебных курсов (английский и латинский языки): дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.02 / Елена Александровна Цыркунова. – М., 2002. – 275 с.

Е. В. ТРЕТЬЯКОВА. ФОРМИРОВАНИЕ САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА

Резюме. В статье аргументировано необходимость интегрировать дисциплину «Латинский язык» в образовательный процесс с целью формирования профессиональной самообразовательной компетенции будущих филологов, учителей иностранных языков.

Ключевые слова: самообразовательная компетенция, латинский язык.

K. V. TRETIKOVA. FORMATION OF SELF-EDUCATIONAL COMPETENCE UNDER LEARNING LATIN

The summary. A necessity to integrate Latin into the educational process to form in future philologists, teachers of foreign languages professional self-educational competence is argued in the article.

Key words: self-educational competence, Latin language.

Одержано редакцією 15.03.2013 р.

УДК: 371. 039

А. В. ФРІДРІХ

ФОРМУВАННЯ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ У КОНТЕКСТІ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР

Резюме. У статті досліджується роль крос-культурної компетентності студентів як компонента глобальної освіти та її значення для налагодження діалогу культур. Автор доводить, що вивчення іноземної мови слід спрямовувати на виховання готовності до цього діалогу.

Ключові слова: крос-культурна компетентність, діалог культур.

Постановка проблеми. Вся історія людства – це діалог. Діалог пронизує все наше життя. Він є у своїй основі засобом здійснення комунікаційних зв'язків, умова взаєморозуміння людей. Взаємодія культур, їхній діалог – найбільш сприятлива основа для розвитку міжнаціональних відносин.

Навчання іноземних мов на сучасному етапі розглядається як створення умов для усвідомлення відмінностей у рідній та іншомовній культурі, виховання толерантного ставлення до представників інших народів, зниження рівня етноцентризму, формування крос-культурної компетентності, навичок іншомовної міжкультурної комунікації. Адже справжнє знання мови – це знання її внутрішнього духу (В.Гумбольдт), її логіки та культури. Мова має забезпечувати діалог культур. Для досягнення ефективності у міжкультурному спілкуванні недостатньо лише засвоїти мовну систему і набути мовленнєвих умінь і навичок. Необхідно навчитися користуватися мовою відповідно до умов соціокультурного середовища носіїв цієї мови. Домінантою навчального предмета “Практика усного та писемного мовлення (англійська мова)” має бути формування пізнавальної та комунікативної культури особистості. А відтак, одним із пріоритетних завдань навчання іноземних мов визнається формування у студентів-філологів крос-культурної компетентності, що передбачає наявність знань про національно-культурні особливості країни, мова якої вивчається, про норми

мовленнєвої та немовленнєвої поведінки її носіїв і вміння будувати свою поведінку відповідно до цих особливостей і норм. Тим самим сучасна концепція мовної освіти робить важливий акцент на необхідності не обмежувати вивчення іноземної мови її вербальним кодом, а формувати у свідомості студента картину світу, притаманну носієві цієї мови як представникові певної культури й певного соціуму.

В умовах посилення глобалізаційних процесів завдяки сучасним засобам пересування, комунікативно-інформаційним технологіям, взаємодія країн, народів і культур стає постійною та невідторною. Сьогоднішні студенти вищих навчальних закладів – це завтрашні фахівці, які будуть здійснювати обмін досягненнями культур, налагоджувати безпосередні контакти між державними інститутами, співпрацювати у міжнародних наукових, економічних, соціальних проектах тощо. Тому очевидним стає той факт, що фахова підготовка студентів-філологів має спрямовуватися не лише на формування їхньої професійної компетентності, навичок вільного володіння англійською мовою, але й на підготовку до ефективного функціонування у мультикультурному світі.

Крос-культурна підготовка студентів здійснюється під час аудиторної роботи, а саме у процесі викладання курсів з іноземної мови й культурології, так і під час позааудиторної роботи: студентські гуртки, клуби, факультативні заняття тощо. Незважаючи на форму, її основна мета – підготувати майбутніх фахівців до ефективного функціонування та співпраці у глобальному середовищі, долаючи конфлікти, засновані на культурних непорозуміннях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кінцевим результатом крос-культурної підготовки, на думку дослідників (А.Г.Лапшина [1], J.Black, M.Mendenthall [2]), є якісні зміни особистості, а саме – зміни у мисленні, зміни афективних реакцій та зміни у реальній поведінці, засновані на ставленнях.

Метою статті є створити ефективну програму крос-культурної підготовки, спрямовану на збільшення знань про культуру, культурні розбіжності та фактичні проблеми, які мають місце у взаємодії різних культур.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із способів розширити мислення є комплексний підхід до вирішення конкретної проблеми, коли для її розв'язання до уваги беруться різні аргументи (культурні, економічні, політичні фактори). Таким чином, посилюється розуміння людей з іншої культури, розвивається здібність подивитися на проблеми з точки зору інших.

Наприклад, у роботі зі студентами можна використовувати «культурні сенсibilізатори» [3] – це навчальні матеріали, засновані на відборі релевантних зразків поведінки та різних інтерпретаціях. Студентам пропонується прочитати опис епізоду, головними героями якого є представники з різних культур, наприклад, опис ділових переговорів між американським бізнесменом та його японським партнером. Далі студентам пропонується обрати одну з декількох інтерпретацій цієї ситуації. Після цього студенти читають коментар експертів щодо кожної можливої інтерпретації.

Міжкультурні зіткнення продукують певні афективні реакції, пов'язані з почуттями, емоціями та відчуттями дезінтеграції, що полягає в основі «акulturативного стресу» або «культурного шоку» [5]. Люди, які тимчасово опиняються в іншій культурі і стикаються з різними поглядами на такі загальнолюдські цінності як рівність, чесність, справедливість, можуть сформулювати негативні погляди на іншу культуру та її представників. Крос-культурна підготовка студентів спрямовується ще й на допомогу подолати афективні реакції.

Спеціально підібрані тренінги допомагають подолати негативні реакції, сформувати терпимість до різних поглядів та навіть викликати задоволення від міжкультурної взаємодії. Студентам можна запропонувати рольові ігри, взаємний обмін почуттями, виконання практичних завдань. Цього аспекту крос-культурної підготовки потребують студенти-філологи, які збираються на короткострокове або довгострокове навчання за кордоном, подаються на міжнародні гранти або мають намір працювати після закінчення вищого навчального закладу у міжнародних компаніях з перспективою закордонних відряджень.

Результатом крос-культурної підготовки є також зміни у поведінці під час взаємодії з іншими культурами, коли набуті знання перетворюються у активні дії. У такому контексті важливого значення набувають навчальні інструменти, іншими словами, ті способи, які людина використовує, щоб впроваджувати принципи у активні дії. Звідси, під час крос-культурної підготовки використовуються засновані на загальних теоріях навчання тренувальні вправи, які спрямовані на розширення самосвідомості, надають можливості впровадити вміння у дію. Наприклад, основним принципом підготовки є дотримання такого навчального циклу:

- 1) виконання завдання;
- 2) обговорення результатів виконаного завдання;
- 3) висновок;
- 4) застосування набутих умінь у виконанні наступного завдання.

Перший етап навчального циклу важливий, оскільки крос-культурна підготовка заснована перш за все на знаннях. Тим не менше, вона передбачає рефлексію, перегляд власного способу мислення та поведінки. Ефективна крос-культурна підготовка передбачає не просто ознайомлення з певними патернами поведінки представників інших культур, а й перегляд власного способу мислення, порівняння його із способом мислення інших (або з уявленням про їхній спосіб мислення) і лише потім розуміння того, як вчиняти з урахуванням вивченого.

На етапі обговорення результатів виконаного завдання студентам надається можливість обговорити свій досвід та враження з іншими у навчальній групі. Студенти в інтерактивній формі обмінюються думками про те, що вони робили, що вони вивчили і, головне, що вони при цьому відчували.

Наступний етап циклу є ще більш рефлексивним, коли студенти розмірковують над способами реалізації того, що вони досліджували, які зміни у міркуваннях можна передбачити, які зміни у поведінці можна очікувати.

І, нарешті, навчання не має сенсу без застосування вивченого. Зробити це можна, запитавши студентів про те, як вони будуть використовувати отримані знання та вміння у своїй професійній діяльності або у повсякденному житті. Корисною вправою на цьому етапі, наприклад, може бути обговорення цілей та плану дій щодо їхнього досягнення.

Проблема у тому, що наше власне сприйняття аспектів використання мови залежить від рідної культури. У рідній мові ми можемо дозволити собі ширші мовленнєві зв'язки, як само собою зрозуміле. Ще в дитинстві ми дізналися, що слово означає, як і чому його використовують. Наша рідна культура дала нам основу принципів мовлення та систему тлумачення, які більшість із нас автоматично використовує кожного дня. Тобто, ми не маємо замислюватися над тим, як використати вітання або вибачення, що відповісти на запрошення, чи комплімент, або, що може означати мовчання. Під час використання іноземної мови, ми повинні пам'ятати, що носії мови можуть мати абсолютно відмінні припущення у певному випадку. Ми повинні усвідомлювати альтернативи, бути готовими до несподіваного й перевіряти нашу інтерпретацію навіть того, що здається очевидним.

У ситуаціях крос-культурної комунікації не лише те, що відбувається та є сказаним, стає важливим, але й те, як учасники інтерпретують взаємодію, яке кінцеве значення вона отримує. Більшість із нас робить висновки щодо інших, з того, що вони говорять, або, вірніше, з того, що ми думаємо, що це означає. Розбіжність між тим, що ми думаємо, що це означає, і тим, що інші цим хочуть сказати, може відбуватися у будь-якій комунікації. Ця розбіжність часто більша у крос-культурному контексті. Це стає ще більш очевидним, якщо бракує знань із спільної мови спілкування, скажімо, англійської, яка може бути другою або іноземною для однієї, чи обох сторін. Учасники з обох сторін можуть вважати, що вони мають на увазі одне і те ж, використовуючи однакові жести або моделі дискурсу, але, насправді, вони часто стикаються із зовсім різними інтерпретаціями. Вважається, що якщо філолог має достатній рівень знань з мови, а саме: володіє вокабуляром, граматикою та має належну вимову, то він буде фахівцем і в інших видах компетенцій. Часто це не зовсім так, особливо, якщо вивчення іноземної мови було зосереджено на мовленнєвій компетенції. Багато студентів, які вивчають англійську мову, зосереджують свою увагу лише на вивченні слів і граматики, недостатньо приділяючи уваги крос-культурній компетенції.

Для багатьох студентів вивчення іноземної мови – це вивчення нових слів. Їх мета – здобути великий словниковий запас, сконцентровуючи свою увагу на вивченні нових і складних слів. Такі студенти не усвідомлюють важливості вивчення нових значень уже відомих слів, особливо простих. Прості слова часто мають несподіваний культурологічний смисл, як у прикладах, що ми наводимо.

In this situation, A is an Arabic speaker, a visitor to Britain. She was only expecting a cup of tea and was puzzled by the offer of food. The British hostess (B) was upset that A had already eaten since she had, she thought, specifically invited A for food. The source of the misunderstanding is the word 'tea' which in Britain, especially among lower social classes, often means an early evening light meal. Although A speaks excellent English and is, in fact, an experienced university English teacher in her own country, she had not realized that a simple word like 'tea' can have different cultural meanings.

Similarly, 'simple' common words used in idioms can often catch out learners who are used to concentrating on 'difficult' words. The word 'house', for instance, takes on a variety of unexpected meanings in such examples as 'The comedian really set the house on fire' (the comedian got a good response from the audience, or 'house'), 'The drinks are on the house tonight' (the owner or manager will pay for all the customers' drinks), 'After the minister's speech the House rose at nine' (the members of the House of Commons, in the British Parliament, went home at nine o'clock).

Однак, не варто забувати, що впродовж значного періоду люди різних культур ладнали одне з одним: як представники різних культур ми все ж поділяємо спільне єдине людство. Добра воля та доброзичлива усмішка можуть здолати багато бар'єрів. Терпіння, довіра і чутливість є частиною міжнародної мови людства, яка виходить за рамки слів.

Висновки. Тому крос-культурна підготовка студентів становить певну систему, ефективність якої зумовлюється такими чинниками: обізнаність про культурні розбіжності, вміння виражати свої думки та почуття щодо цих розбіжностей, вміння оцінювати свій досвід та робити висновки щодо того, як можуть змінитися власна поведінка та очікування, планувати, як можна застосовувати ці зміни у майбутній професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лапшин А. Г. Международное сотрудничество в области гуманитарного образования: перспектива кросс-культурной грамотности / А. Г. Лапшин // Кросс-культурный диалог: компаративные исследования в педагогике и психологии: сб. ст. – Владимир, 1999. – С. 45-50.
2. Black J., Mendenthal M. Cross-cultural training effectiveness: a review and a theoretical framework for future research / Academy of Management review # 15. – 1990. – P.113-136.
3. Fiedler F., Mitchell T., Triandis H. the culture assimilator: an approach to cross-cultural training / Journal of Applied Psychology. - # 55. – 1971. – P.95-102.

4. Ramsey Sh. Creating a Context. Methodologies in Intercultural Teaching and Training // Experiential Activities in intercultural learning, edited by H. Ned Seely. – Yarmouth, ME: Intercultural Press, 1996. – P. 7-27.
5. Furnham A., Bochner S Culture shock: Psychological reactions to unfamiliar environments. – London: Methuen. – 1986. – 298 p.

А. В. ФРИДРИХ. ФОРМИРОВАНИЕ КРОСС-КУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ В КОНТЕКСТЕ ДИАЛОГА КУЛЬТУР

Резюме. В статье исследуется роль кросс-культурной компетентности студентов в качестве компонента глобального образования и ее значение для налаживания диалога культур. Автор доказывает, что изучение иностранного языка следует направлять на воспитание готовности к этому диалогу.

Ключевые слова: кросс-культурная компетентность, диалог культур.

A. V. FRIEDRICH. FORMATION OF CROSS-CULTURAL COMPETENCE OF STUDENTS-FILOLODSTS IN CONTEXT OF DIALOGUE OF CULTURES

The summary. The article examines the role of cross-cultural competence of students as a component of global education and its importance for the dialogue of cultures. The author proves that learning of a foreign language should be aimed at raising readiness for this dialogue.

Key words: cross-cultural competence, dialogue between cultures.

Одержано редакцією 21.03.2013 p.

УДК: 378. 147. 016: 811

В. М. ШОВКОВИЙ

СИСТЕМА НАВЧАННЯ КЛАСИЧНИХ МОВ У КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ СИСТЕМ

Резюме. У статті досліджується місце системи навчання класичних мов в контексті загальної теорії систем. Визначені такі властивості системи навчання класичних мов: цілісність, структурність, взаємозалежність системи і середовища, ієрархічність, множинність опису. Описані основні компоненти методичної системи навчання класичних мов.

Ключові слова: методична система, підхід, загальна теорія систем, компоненти методичної системи.

Постановка проблеми. В останні роки значно активізувалось питання системності у навчанні іноземних мов. Дослідниками часто використовуються поняття «система навчання», «методична система навчання». Однак немає одностайності у визначенні цих понять, багато науковців, використовуючи у назвах своїх праць поняття «система навчання», при цьому навіть не вказують параметрів цього поняття. Тому змістове наповнення поняття «система навчання» у різних працях різне. Не досліджено також залишається проблема місця системи навчання класичних мов у контексті загальної теорії систем, співвідношення цих понять.

Тому актуальність цієї публікації зумовлюється відсутністю одностайності в інтерпретації понять «система навчання», «методична система навчання», відсутністю теоретичних праць, присвячених питанню методичної системи навчання класичних мов в контексті загальної теорії систем.

Мета статті – визначити місце методичної системи навчання класичних мов в контексті загальної теорії систем.

Завдання дослідження:

- визначити основні властивості систем;
- визначити структуру та властивості методичної системи навчання класичних мов у контексті загальної теорії систем.

Виклад основного матеріалу. Теоретико-методологічною основою дослідження є загальна теорія систем як міждисциплінарна галузь наукового знання, положення сучасної філософії про пізнання, взаємозв'язок і взаємозумовленість усіх явищ і процесів [1; 2; 4; 5; 6].

Система – множинність взаємопов'язаних елементів, яка обумовлена середовищем і взаємодіє з ним як ціле [4]. Система – це кінцева множинність функціональних елементів і відношень між ними, яка виділяється із середовища відповідно до певної мети в межах окремого часового інтервалу [5].

Системний підхід у дослідженні об'єктів орієнтує на розкриття цілісності об'єкта і механізмів, які її забезпечують, на вияв різноманітних типів зв'язків складного об'єкта і зведення їх в єдину теоретичну картину. Фіксація наявності в об'єкті різноманітних зв'язків є недостатньою, необхідно ці зв'язки представити в операціональному вигляді, тобто зобразити різні зв'язки як логічно однорідні, які допускають безпосереднє порівняння і зіставлення [2].

Практично кожен об'єкт може бути розглянутий як система. Основні властивості системи: *цілісність* – принципова незведеність властивостей системи до суми властивостей складових її елементів і невивідність із властивостей елементів властивостей цілого, залежність кожного елементу, властивості і відношень системи від місця і функцій елемента всередині цілого; *структурність* – можливість опису системи через встановлення її структури, тобто мережі зв'язків і відношень системи, обумовленість поведінки системи поведінкою її окремих елементів і властивостями її структури; *взаємозалежність системи і середовища*; *ієрархічність* – кожен компонент системи, у свою чергу, може розглядатися як система, а сама система є одним з компонентів ширшої системи; *множинність опису* – через принципову складність кожної системи її адекватне пізнання вимагає побудови безлічі різних моделей, кожна з яких описує лише певний аспект системи; *еквіфінальність* – здатність досягати певних результатів засобами самої системи. У найбільш загальному плані системи можна

З М І С Т

Розділ 1. ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ТА ДІАЛОГУ КУЛЬТУР.	3
ПЕРЕДМОВА.	3
<i>Антоненко Н.Є.</i> Навчання іноземної мови у світлі теорії множинного інтелекту Г. Гарднера.	4
<i>Безкоровайна О.В.</i> Інтерактивні технології навчання іноземної мови у контексті парадигми особистісно зорієнтованої освіти.	6
<i>Бігунова С.А., Зубілевич М.І.</i> Використання символічних власних імен-антропонімів при вивченні лексичних одиниць.	11
<i>Бойко Н.Г.</i> Засоби формування міжкультурної компетенції учнів на уроці іноземної мови в середній школі.	14
<i>Ветрова І.М.</i> Контекстний підхід у навчанні майбутніх учителів іноземної мови.	17
<i>Воробйова Л.М.</i> Мовленнєве спілкування як засіб навчання іноземної мови.	21
<i>Гасва Н.І.</i> Методична організація вправ для навчання читання за принципом типології.	23
<i>Горобець І.А.</i> Формування особистісної культури викладача іноземної мови в контексті діалогічного мислення.	26
<i>Гронь Л.В.</i> Організація підготовчої роботи до вільного переказу іншомовного тексту.	28
<i>Губіна А.М.</i> Проблеми розвитку креативності у студентів технічних спеціальностей засобами технології проектування.	31
<i>Джавва Н.А.</i> Робота з літературними текстами на занятті з німецької мови як іноземної.	34
<i>Дзюбишина Н.Б.</i> Стратегії навчання іноземних мов як лінгводидактична проблема.	36
<i>Забіяка І.М.</i> Особливості впровадження інтернет-технологій в організацію самостійної роботи при вивченні іноземної мови.	40
<i>Касаткіна О.В.</i> Особливості формування мовної особистості у контексті діалогу культур.	43
<i>Кочубей О.С.</i> Шляхи формування усної перекладацької компетентності студентів-філологів.	45
<i>Лавриненко О.Л.</i> Гендерні особливості мовних якостей студентів у процесі викладання іноземної мови.	49
<i>Лобанова С.І.</i> Взаємозв'язок між особливостями навчально-виховної системи та природним і соціальним середовищем у римському суспільстві родового періоду.	52
<i>Мазурок О.М.</i> Мотиваційно-сміслова готовність майбутнього вчителя іноземної мови до виконання професійної діяльності.	55
<i>Мартинюк А.П.</i> Психолого-педагогічна проблема формування комунікативних навичок у студентів технічних спеціальностей засобами методу проекту на заняттях з іноземної мови.	57
<i>Мезін В.Г.</i> Назви вправ у навчанні англійської мови.	60
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.З.</i> Комунікативно зорієнтоване навчання підлітків іноземної мови: теоретико-методологічний дискурс.	63
<i>Моїсєєва О.С.</i> Формування професійної культури майбутнього вчителя іноземної мови.	68
<i>Михальчук Ю.О.</i> Використання терапевтичної метафори (притчі) у професійній підготовці менеджера.	70
<i>Мороз Л.В., Трофімчук В.М.</i> Комунікативна методика навчання іноземної мови студентів професійно-природничого спрямування.	74
<i>Набочук О.Ю.</i> Становлення екологічної культури майбутнього педагога в сучасних умовах функціонування вищої освіти.	77
<i>Павловська Л.О.</i> Застосування методу логіко-семіотичних опозицій у прагмасемантичному вивченні вербальних формул побажань різноструктурних мов.	81
<i>Палій В.П.</i> Особливості взаємодії лексики та граматики в навчанні французької мови.	84
<i>Перішко І.В.</i> Роль іноземної мови у процесі професійної підготовки менеджерів з туризму.	86
<i>Середюк Л.А.</i> Моделювання мовленнєвих ситуацій на уроках іноземної мови як фактор інтенсифікації навчання.	88
<i>Станіславчук Н.І.</i> Відбір англомовного країнознавчого текстового матеріалу для формування усномовленневої компетенції старшокласників.	91
<i>Столярчук О.В.</i> Ділова гра на уроках німецької мови як засіб професійного самовираження старшокласників у загальноосвітніх навчальних закладах у контексті особистісно зорієнтованого підходу.	93
<i>Третьякова К.В.</i> Формування самоосвітньої компетенції в процесі вивчення латинської мови.	96
<i>Фрідріх А.В.</i> Формування крос-культурної компетентності студентів-філологів у контексті діалогу культур.	98
<i>Шовковий В.М.</i> Система навчання класичних мов у контексті загальної теорії систем.	101
<i>Шульжук Н.В.</i> Пріоритетні підходи до вивчення мовних одиниць в аспекті сучасних наукових лінгвістичних парадигм.	104
<i>Юрків А.Я.</i> Педагогічні засади здійснення категорії оцінки та способів її вираження у сучасній французькій мові.	108

<i>Яцюрик А.О.</i> Теоретико-методичні засади вивчення особистісних корелятивів креативності людини.	110
Розділ 2. ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.	113
ПЕРЕДМОВА.	113
<i>Білоус Т.Л.</i> Залежність рівня підготовленості майбутніх працівників органів внутрішніх справ до професійної діяльності від їх емоційного стану.	113
<i>Варецька О.В.</i> Розвиток соціальної компетентності вчителя початкових класів в умовах соціокультурного середовища сільської школи.	118
<i>Горобець Т.В., Шкоба В.А.</i> Модель організаційно-методичного забезпечення практики студентів педагогічного коледжу відділення «Музичне мистецтво» в дошкільних навчальних закладах.	123
<i>Гулай О.І.</i> Акмеологічні та синергетичні засади неперервного навчання майбутніх будівельників.	126
<i>Димар Н.М., Поліник С.І., Романенко О.В.</i> Значення біоетики у формуванні природничо-наукової компетенції при вивченні біології.	131
<i>Долуда А.В.</i> Формування цілей навчання проектуванню харчових підприємств майбутніх інженерів-технологів.	134
<i>Єршова Л.М.</i> Формування системи виховних ідеалів міщанського стану підросійської України.	136
<i>Зарицька А.А.</i> Сутність та структура готовності до професійної самореалізації майбутнього вчителя музики.	141
<i>Ільмінська О.О.</i> Структурування змісту навчання майбутніх інженерів-технологів з технології хлібобулочних виробів.	144
<i>Кирмач Г.А.</i> Цінність іншої людини: аналіз поняття.	147
<i>Козіброцький С.П., Файдевич В.В.</i> Технологія конструювання навчального процесу фізичної культури.	152
<i>Козяр М.М., Сасюк З.К.</i> Опорні кресленики як ефективний інноваційний засіб вивчення правил нанесення розмірів.	154
<i>Колосова Л.М.</i> Організаційно-педагогічні умови підвищення ефективності управління професійним розвитком методистів районних (міських) науково-методичних установ.	158
<i>Кравчук М.Г., Головченко О.В., Жгут О.А., Романенко О.В.</i> Реалізація принципу наступності в процесі засвоєння базових біологічних знань студентами-медиками.	161
<i>Лепкий М.І., Подоляк В.М., Саварин П.В.</i> Оцінка готовності студентів-магістрів вищого технічного навчального закладу до педагогічної діяльності.	165
<i>Олексів Н.А.</i> Теоретичні засади організації самостійної роботи студентів вищих технічних навчальних закладів.	167
<i>Павленко О.М.</i> Проблема джазової імпровізації у змісті інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики.	171
<i>Падалко А.М., Падалко Н.Й.</i> Педагогічні аспекти міжпредметної взаємодії в процесі багаторівневої підготовки майбутніх інженерів-електриків.	173
<i>Полухтович Т.Г.</i> Участь вищої освіти України в Болонських перетвореннях.	177
<i>Поніманська Т.І.</i> Динаміка формування готовності студентів до гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку.	179
<i>Потапюк Л.М., Потапюк І.П.</i> Докторські програми як складова модернізації системи вищої освіти в Україні.	186
<i>Романовська Т.І., Левчук Н.І.</i> Організація освіти у вищій школі.	189
<i>Руда О.Ю.</i> Деякі аспекти інтеграції знань студентів у процесі вивчення біологічних дисциплін у медичних вищах.	191
<i>Триндюк В.А.</i> Академічна мобільність студентської молоді Волині: проблеми та перспективи розвитку.	193
<i>Щербініна О.М.</i> Методологічні засади інструментально-виконавської підготовки музиканта-педагога в системі мистецької освіти.	196
<i>Янцур М.С.</i> Профорієнтаційна підготовка майбутніх педагогів у системі вищої освіти.	199
<i>Відомості про авторів.</i>	206